

Alkoholio reklama internete — didžiulė įstatymų spraga

Vaida Liutkutė, Lietuvos nacionalinės tabako ir alkoholio kontrolės koalicijos atstovė spaudai.
2010 m. rugpjūtis.

Alkoholis — priklausomybę sukelianti narkotinė medžiaga, tačiau dėl lengvo šio produkto įsigijimo, gausios reklamos, nusistovėjusių mitų apie alkoholio naudą žmogaus organizmui visuomenėje ji laikoma kasdienio naudojimo preke. Dėl neigiamų vartojimo pasekmių alkoholis priskiriamas „ydingų“ produktų grupei. Šiai kategorijai taip pat priklauso psichotropinės ir narkotinės medžiagos. Alkoholis taip pat pripažintas vėžį ir apsigimimus sukeliančia medžiaga.

Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, daugelyje išsivysčiusių šalių alkoholio gaminiai yra labiausiai reklamuojami produktai: net šešios alkoholio pramonės kompanijos yra tarp šimto daugiausiai lėšų reklamai skiriančių kompanijų pasaulyje¹. Be to mokslininkai nustatė, kad alkoholio reklama turi didelę įtaką paaugliams: formuoja teigiamą požiūrį į alkoholį, skatina išmėginti alkoholinius gėrimus². Dėl šių priežasčių, alkoholio reklamos kontrolei kiekvienoje valstybėje turi būti skiriamas ypatingas dėmesys.

Lietuvoje alkoholio reklama ribojama dviem įstatymais — *Lietuvos Respublikos Reklamos įstatymu* ir *Alkoholio kontrolės įstatymu*. Alkoholinių gėrimų reklamą taip pat kontroliuoja už tai atsakinga Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba. Alkoholio reklamai Lietuvoje taikomi apribojimai dažnai tampa diskusijų objektu: visuomenės tvarkos palaikymas nevaržant piliečių laisvės yra problemiškas teisinės sistemos klausimas. Taip yra dėl dviejų konstitucinių vertybių kolizijos: valstybės pareigos užtikrinti piliečių gerovę ir asmens teisės skleisti ir gauti informaciją. *LR Visuomenės informavimo įstatymas* nurodo, kad „kiekvienas asmuo turi teisę laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus, nevaržomai rinkti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas“, taip pat pabrėžiama, kad „Lietuvos Respublikoje <...> įtvirtinta informacijos laisvė“. Taigi reklamos draudimas arba bet kokie jos ribojimai iš dalies pažeidžia vartotojų teises gauti informaciją apie produktą. Antra vertus, valstybės pareiga — visais įmanomais būdais siekti piliečių gerovės, rūpintis jų sveikata ir saugumu. Alkoholio reklama skatina alkoholio, vieno svarbiausių šalies gyventojų mirtingumą lemiančių rizikos veiksnių³, vartojimą, todėl alkoholinių gėrimų reklama yra kontraversiškas klausimas — jis iš dalies prieštarauja valstybės pareigai saugoti pilietį ir rūpintis juo.

Visgi Pasaulinės konferencijos apie tabaką ir sveikatą rezoliucijoje bei Europos Chartijoje dėl alkoholio visoms šalims rekomenduojama įgyvendinti griežtą tiesioginės ir netiesioginės

¹ WHO Expert Committee on Problems Related to Alcohol Consumption. Ženeva, 2007.

² Impact of Alcohol Advertising and Media Exposure on Adolescent Alcohol Use: A Systematic Review of Longitudinal Studies. *Alcohol & Alcoholism*, 2009, Nr. 44(3).

³ „Lietuvos sveikatos programoje“, kurią 1996 m. patvirtino Vyriausybė, teigiama, kad 10,4 procento visų Lietuvoje užregistruotų mirčių yra susiję su alkoholio vartojimu. Nors kitose Europos valstybėse šis rodiklis yra siekia tik 6-9 procentus (plačiau žr. http://sena.sam.lt/lt/main/veikla/programos_ir_projekt/programa).

alkoholio ir tabako gaminių reklamos kontrolę, apsaugoti vaikus ir paauglius nuo skatinimo juos vartoti. Šioje vietoje Lietuvos įstatymuose žioji didžiulė skylė — alkoholio reklamos laisvė internete. Šiuo metu šalyje esanti situacija kiek absurdiška: reklama ribojama televizijoje, tačiau bujoja internete.

Lietuvos nacionalinei tabako ir alkoholio kontrolės koalicijai atliekant apklausą dėl alkoholio reklamos internete uždraudimo susilaukta didelio šios idėjos palaikymo. Alkoholio reklamą išgyvendinti iš interneto svetainių norėtų net 93 proc. apklaustųjų.

Dar visai neseniai alkoholio reklamomis internete galėjo „džiaugtis“ portalo www.delfi.lt lankytojai, kuriems ilgą laiką buvo įkyriai reklamuojama „Vilniaus degtinės“ gaminama degtinė. Apmaudu stebėti, kad stipriųjų alkoholinių gėrimų reklama yra lengva ranka derinama su sveikatos, švietimo, jaunimo tematikos straipsniais net pačiose populiariausiuose informacinėse svetainėse. Atrodo, kad minimiems portalams gerai apmokama alkoholio reklama svarbesnė nei socialinis atsakingumas ir visuomenės sveikatos gerinimas. Taigi, kalbant apie alkoholio reklamą, nederėtų apeiti moralės klausimo.

Vaida Liutkutė
2010 08 01